

1. Zawod

Do Serbskeje bibliografije zapřijata je na jednej stronje literatura w serbskej rěči, na druhej stronje literatura wo Serbach w kotrejžkuli rěči. Wulki podžěl sorabistiskeje fachoweje literatury kwalifikuje ju jako džěl slawistiskeje bibliografije a zdobom jako zakładny instrument za sorabistiske slědženja kaž tež za slědženja wo Serbach docyła. Swojeho šěrokeho zapožołjenja dla je wona wužitna za poměrnje wulki kruh wužiwarjow, to rěka nic jenož za wědomostnikow, ale tohorunja za žurnalistow, wučerjow, rozhłosownikow, regionalnych stawiznarjow abo druhich zajimcow.

Prěnja serbska bibliografija w knižnej formje wozjewi so w lěće 1929. Jědnaty a zdobom posledni ćišćany zwjazk, kotryž wopřija lěta 2001 do 2005, wuńdže w lěće 2008. Po tym zastaji Ludowe nakładnistwo Domowina, w kotrymž bě Serbska bibliografija wot 1959 wuchadźała, dla spadowaceje ličby předawanych eksemplarow a přiběraceho woznama interneta za rešeršowanje wudawanje Serbskeje bibliografije w ćišću.²

2. Elektroniski přistup k Serbskej bibliografiji

Prěnje zwjazki Serbskeje bibliografije, kotrež wobdžělachu so w nadawku Instituta za serbski ludospyt, nastawachu na zakładze kartkoweho kataloga Serbskeje centralneje biblioteki a dodawkow ze stron fachowych kolegow. Prěnju elektronisce přihotowanu wuběrkowu bibliografiju zestaji Franc Šěn 1987 na zakładze Redabas-programa (dBase II wot firmy Robotron Drježdźany), kotryž bě sam wuwil. Pozdžišo móžachu so z nim bibliografiske daty do formata Allegro-C eksportować, na kotrehož bazy so w lěće 2003 Serbska bibliografija w interneće swobodnje spřistupni (SCHÖN 2006: 401). Po zastajenju wudawanja bibliografije w knižnej formje bě tuta internetowa wersija wěsty čas za zwonkastejaceho jenička móžnosć, zaměrnje za sorabistiskej literaturu we wšěch tematiskich wobłukach pytać.

Internetna wersija Serbskeje bibliografije (<http://scb.serbski-institut.de/si-bib/>) ma w přiřunanju z knižnej formu swoje lěpšiny, na přiřklad nastupajo zaměrne pytanje za awtorami abo knižnymi titlemi njewotwisnje wot lěta wuńdženja. Při wšěm su tuchwilne móžnosće rešeršowanja mało komfortabelne. Program poskićuje pytanje za awtorom, za titlom nastawka abo knihi, za časopisom resp. rjadom (seriju) abo nakładnistwom. Pytanje za wěcnej resp. tematiskej skupinu je teoretisce móžne, ale eksterny wužiwar njeznaje wěcne skupiny a jich čislowanje a tute tež njejsu na internetnej stronje widžomne. Njepřijomne je dale pytanje z pomocu hesłow, to rěka słowow z titla. Wužiwar dóstanje rozdžělnje wuslědky při pytanju z pomocu serbskich abo němskich hesłow. Kombinowane pytanje z pomocu dweju abo wjace wurazow scyła njeje móžne. Rešeršowanje z pomocu klučowych słowow njeje předwidžane, dokelž faluje tuchwilu interne přiřadowanje klučowych słowow k bibliografiskim sadžbam. Tohodla njeskići internetna wersija Serbskeje bibliografije z džensnišim techniskim stawom samsne móžnosće při tematiskim pytanju kaž dotal ćišćane zwjazki.

¹ Přednošk je skrótsena wersija; poľny přinošk budže wozjewjeny w Lětopisu 2018/2.

² Wo započatkach Serbskeje bibliografije a jeje dalšim wuwicu přiř. mjez druhim ŠĚN (2006; 2014) w serbskej a SCHÖN (2006) w němskej rěči.

Jako problematiske wopokaza so w zašlosti tež wužiwanje swójskeho programa w formaće Allegro, dokelž njehodžachu so bibliografiske sadžby bjeze všeho z druhimi portalemi resp. bibliotekowymi zwjazkami zwjazać. Wobmjezowanych personelných kaž tež finacielnych resursow dla njebě w zašlych lětach móžno, zasadnje něšto na tutej situaci změnić. W času digitalizacije a přiběraceho woznama interneta tež za wědomostne slědženje je tuž wažne, wotpowědne struktury tohorunja za sorabistiku natwarić.

3. Sorabistiske daty w druhich digitalnych informaciskich systemach – wuběr

W zašlych lětach su so dalše móžnosće rešeršowanja za sorabistiskej literaturu w portalach zwonka Serbskeje bibliografije stworili resp. polěpšili.

3.1. Katalogi bibliotekowych zwjazkow a Sakska bibliografija

Přez přistup Serbskeje centralneje biblioteki do Juhozapadnoněmskeho zwjazka bibliotekow (ně. Südwestdeutscher Bibliotheksverbund, SWB) w léce 2016 a z tym zwisowacu integraciju katalogowych datow (wobsahowacych knihi a periodika) Serbskeje biblioteki do datowych wostatkow zwjazka je so rešeršowanje w katalogowych portalach (Web-OPAC) nastupajo sorabistiske a slawistiske spisy wo tójšto polěpšilo. Někak 17 000 nowych titlow (hlownje słowjanskich) je při tym do datoweje banki SWB dóšlo. Dalši pozitiwny efekt přistupa do syće bibliotekowych zwjazkow je, zo ma Serbska biblioteka móžnosć, tam hižo eksistowace daty korigować.

3.2. Slawistiski portal

Wot lěta 2009 hodži so přez slawistiski portal Statneje biblioteki w Berlinje (www.slavistik-portal.de) w Serbskej bibliografiji pytać. Tuta internetna strona je centralny portal za fachowe rešeršowanje na polu slawistiki wosebje w němsskorěčnym rumje a zmóžnja přistup k dalšim slawistiskim bibliografijam. Portal poskićuje moderne pytanske móžnosće kaž frazowe pytanje, trunkěrowanje, fasetowe pytanje resp. pytanje z pomocu hesłow.

W přěnim kroku integrowachu so do njeho daty zwjazkow 1986–2005 Serbskeje bibliografije. Za to bě trjeba definować mapping mjez internym a wuměnjenskim formatom, konwertować daty do tutoho wuměnjenskeho formata kaž tež přihotować eksport datow z interneho dBase-systema do CSV-formata z pomocu koděrowanja po standardze UTF-8. Na stronje slawistiskeho portala přewzachu so daty Serbskeje biblioteki do pytanskeho indeksa na bazy Solr, za periodika přidachu so wotpowědne identifikaciske čisla Datoweje banki za časopisy (Zeitschriftendatenbank, ZDB; přir. <http://www.zeitschriftendatenbank.de/startseite/>). Hromadže z datami Serbskeje bibliografije posrědkowaše Serbska centralna biblioteka internje wužiwanu systematiku, na kotrejež zakładze přidžělichu Berlinscy kolegojo jednotliwym sadžbam klučowe słowa.

W léce 2017 přepoda so dalši wulki džěl datow do tutoho portala, mjenujcy bibliografiske zapiski pjećlětných wudaćow, kotrež wobsahowachu wozjewjenja mjez 1957 a 1985. Z tym wopřija Serbska bibliografija na wonym portalu 74 400 datowych sadžbow z doby mjez 1945 a 2016.³ Wobjim datow, přistupnych z pomocu internetneje strony Serbskeje bibliografije a přez slawistiski portal, je z tym identiski. Internetna prezentacija slawistiskeho portala pak

³ Staw z dnja 18.12.2017, přir. zdžělenku na internetnej stronje slawistiskeho portala (<https://slavistik-portal.de/aktuelles.html>; wotwołane 01.03.2018).

je moderniša, poskičuje na př. responsive design a dowoli rešeršowanje z pomocu wšelakich kategorijow. Při pytanju móžeš so na pytanje w Serbskej bibliografiji wobmjezować abo tež w druhich poskitkach tutoho portala pytać.

3.3. iSybislaw – Bibliografija slawistiskeho rěčespyta

Zakład za wobdźělanje sorabistiskich datow za Bibliografiju slawistiskeho rěčespyta iSybislaw, kotraž dodawaja so ze serbskeje strony, twori w Serbskim instituće interna Serbska bibliografija z rěčespytneho wobłuka.⁴ Z tuteje poměrnje šerokeje lisćiny wupytaja so wědomostne publikacije, zdžěla tež nastawki popularnowědomostneho razu, wozjewjene w kulturnym časopisu „Rozhlad“ abo w pedagogiskim časopisu „Serbska šula“; nowinske přinoški so njepríwozmu. Zakładnym bibliografiskim podačam (awtor resp. wudawaćel, titl, městno publikacije, nakładnistwo, serija, ličba stronow) dodawaja so dalše metadaty kaž rěč dokumenta, hłowny wobsah publikacije w formje krótkeho zjeća, ključowe słowa kaž tež přirjadowanje ke klasifikaciji. K tomu je awtopsija ze stron wobdźěłarki njeparujomna.

Klasifikacija je kruta a dowoli jenož zwjeršne přirjadowanje dokumenta wěstym tematiskim wobłukam přepytowaneje rěče. Wažniše za rešeršowanje pak je zmysłapołne podawanje ključowych słowow. Zakład za to twori „Słownik słów kluczowych językoznawstwa slawistycznego“ (přir. RUDNIK-KARWATOWA/KARPIŃSKA 1999; 2006). Tuta lisćina w systemje iSybislaw wužiwaných ključowych słowow njeje zawrjena, přiwšëm pak do wěsteje měry normowana (přir. RUDNIK-KARWATOWA/MIKOS/BOJAR 2007: 22 sc.). Tole zmóžni zaměrne rešeršowanje a z tym tež dobywanje dokładnišich wuslědkow. Na spočatku steješe tutón słownik ključowych słowow jenož w pólskej rěči k dispoziciji, mjazytym dodawaja so ključowe słowa tež w druhich słowjanskich rěčach.

Za serbske publikacije wotwisuje wuběr hornjo- abo delnjoserbskich ključowych słowow wot rěče teksta abo – jeli njeje tekst w serbskej rěči napisany – wot temati. To rěka, je-li předmjet publikacije delnjoserbsčina abo Delnja Łužica (na přikład pola onomastiskich přinoškow), přirjaduja so delnjoserbske ključowe słowa, je-li předmjet hornjoserbsčina, Hornja Łužica abo powšitkownje serbsčina, wuběraja so hornjoserbske ključowe słowa. Zjeća podawaja so po samsnych kriterijach pak hornjo-, pak delnjoserbsce.

Hinak hač druhe internetne strony, kiž služa rešeršowanju za fachowej (wosebje slawistiskej) literaturu, je so w systemje iSybislaw problem mjenowých wariantow technisce rozrisał (hlej RUDNIK-KARWATOWA/MIKOS/BOJAR 2007: 30). Přenjoťnje bě tajke postupowanje trěbne, dokelž wustupuja druhdy mjena (awtorow, redaktorow, wudawarjow, přeložowarjow) we wšelakich alfabetach, kiž dyrbjachu so do laćonskeho alfabeta transliterować. We wobłuku sorabistiki wopokaza so tole jako wulka pomoc, dokelž serbscy wědomostnicy swoje teksty we wšelakich rěčach wozjewjeja. Wot rěče dokumenta abo městna publikacije zwjetša wotwisuje, hač wužiwaja awtorojo serbsku abo němsku mjenowu wariantu, na přikład ně. Helmut Faške – sb. Helmut Faska, ně. Heinz Schuster-Šewc – sb. Hinc Šewc, ně. Sonja Wölke – sb. Sonja Wölkowa. Njewotwisnje wot pytanja za němskej abo serbskej mjenowej

⁴ W léće 1995 wuńdže přeni zwjazk „Bibliografije slawistiskeho rěčespyta na lěto 1992“, kotryž steješe w tradiciji bibliografiskich přehladow wo slawistiskim rěčespyće, wozjewjených w „Roczniku Slawistycznym“. Hač do lěta 2003 wuńdže dalše šěšć zwjazkow z bibliografiskimi datami z lět 1993 do 1997; ze sorabistiskeho wobłuka přinošowachu nimo pólskich sobudźělačerjow tež fachowcy z Budyskeho Serbskeho instituta wotpowědne daty. Z techniskim ponowjenjom datoweje bazy Sybislaw zahaji so w léće 2007 bibliografiske džělo na wjacerčěnym online-systemje, nětko pod mjenom iSybislaw (isybislaw.ispan.waw.pl/).

formu dóstanje wužiwar jako rezultat stajnje wšitke publikacije awtora, štož na druhich internetnych stronach zaručene njeje.

4. Přichod Serbskeje bibliografije

Na deficity tučasneho online-přistupa Serbskeje bibliografije – a to w přirunowanju z knižnymi wudaćemi – je so na spočatku skrótka pokazalo. K nim sluša wosebje pobrachowace přirjadowanje klučowych słowow k jednotliwym bibliografiskim datam, za eksterneho wužiwarja njespóznajomne tematiske přirjadowanje kaž tež zestarjenu internetowu prezentaciju a wobmjezowane móžnosće rešeršowanja.

Serbska bibliografija ma w přichodže tójšto nadawkow zmištrować, zo móhła so stać z runohódnym naslědnikom čišćanych bibliografijow a z modernym rešeršowanskim instrumentom. Mjez druhim dže

- wo wuwianje džěloweho procesa za elektroniske wobdžělanje inkl. wudospołnjenja a kontrolowanja bibliografiskich zapisow přez fachowcow,
- wo modifikowanje kategorijow Serbskeje bibliografije (to rěka jednotliwych elementow bibliografiskeho zapisa), zo bychu wotpowědowali nowym zapisam po RDA⁵ a byli kompatibelne ze strukturu druhich bibliografiskich datowych bankow w němskorěčnym rumje,
- wo transparentne wopisanje a wudospołnjenje systematiki Serbskeje bibliografije kaž tež zestajenje a wopisanje konkordancy k znatym systematikam (na př. ke klasifikaciji Regensburgskeho zwjazka z nadrobnej podklasifikaciju za slawistiku),
- wo natwar datoweje banki ze serbskimi klučowymi słowami, kotraž wužiwa hižo předležace daty z pjeclětnych bibliografijow a dalších tezawrusow (iSybislaw atd.),
- wo zawjedženje normowych datow (z GND a VIAF)⁶, wosebje nastupajo geografiske daty a wosoby,
- wo stworjenje zapisow eksistowacych digitalizatow abo wopisowacych datow, na př. přez podawanje referencow DOI⁷ při wědomostnych nastawkach,
- wo zatwarjenje modernych metodow rešeršowanja a prezentowanja na webstronje a naposledk
- wo zahajenje a wopisanje procesa za zestajenje jedno- abo wjacelětnych rozprawow po wšelakich kriterijach na zakładze elektroniskeje datoweje banki.

Skrótka prajene: Stworić ma so nowy a moderny online-přístup k Serbskej bibliografiji, kotryž je integrowany do dalších informaciskich poskitkow biblioteki, archiwa a slědženja.

Literatura

BANASIAK, Jakub 2014: Synonymy and search synonymy in an IR system (on the basis of linguistic terminology and the iSybislaw system), w: *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49, s. 176–187. DOI: 10.11649/sfps.2014.017.

BOJAR, Bożenna; RUDNIK-KARWATOWA, Zofia 1998: Koncepcja nowoczesnego systemu informacji slawistycznej, w: DALEWSKA-GREŃ, Hanna; RUSEK, Jerzy; SIATKOWSKI, Janusz (wud.): *Językoznawstwo. Prace na XII Międzynarodowy Kongres Slawistów w Krakowie 1998*. Warszawa: Energeia, s. 42–49 (Z pólskich studijow slawistycznych; seria 9).

⁵ RDA (Resource Description and Access) je wopisanje bibliotekarskich prawidłow za katalogizowanje publikacijow.

⁶ GND (Gemeinsame Normdatei): zhromadna normowa dataja; VIAF (Virtual International Authority File): wirtuelna mjezynarodna normowa dataja za wosoby resp. daty wo wosobach.

⁷ DOI = Digital Object Identifier; za bliše informacije wo tutym systemje hlej na internetnej stronje www.doi.org.

- FASTYN, Marcin 2014: iSybislaw sprzymierzeńcem studentów, doktorantów oraz pracowników naukowych, w: *Adeptus* 4, s. 104–109. DOI: 10.11649/a.2014.014.
- KOWALSKI, Paweł 2014: Abstrakt i adnotacja jako element opisu dokumentu w bazie iSybislaw, w: *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49, s. 88–98. DOI: 10.11649/sfps.2014.010.
- ŁUCZKÓW, Iwona 2014: Uwagi o ekwiwalencji słów kluczowych w systemie informacyjnym iSybislaw (na przykładzie wybranych terminów gramatycznych), w: *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49, s. 203–218. DOI: 10.11649/sfps.2014.019.
- ОСТАПЧУК, Оксана А.; Алексева, Мадина М. 2014: Многокомпонентные термины в функции ключевых слов в информационной базе славянского языкознания iSybislaw, w: *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49, s. 164–175. DOI: 10.11649/sfps.2014.016.
- POHONČOWA, Anja 2014: Hornjoserbska rěčespytna terminologija, w: *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49, s. 232–244. DOI: 10.11649/sfps.2014.021.
- POHONTSCH, Anja; HOSE, Susanne; POLLACK, Friedrich (red.) 2017: Zur Tätigkeit des Sorbischen Instituts. Wo dźěławosći Serbskeho instituta. Wó žělabbnosći Serbskego instituta 2015–2016. Sonderausgabe zum 25-jährigen Jubiläum. Bautzen: Sorbisches Institut.
- РОМАНЮК, Юлія В. 2014: Українська авторська термінологія в системі iSybislaw (дієслово), w: *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49, s. 245–258. DOI: 10.11649/sfps.2014.022.
- RUDNIK-KARWATOWA, Zofia (2014): Wielojęzyczny system informacyjno-wyszukiwawczy językoznawstwa slawistycznego iSybislaw. Wyzwania, osiągnięcia i możliwości, w: *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49, s. 28–43. DOI: 10.11649/sfps.2014.006.
- RUDNIK-KARWATOWA, Zofia; KARPIŃSKA, Hanna 1999: Słownik słów kluczowych językoznawstwa slawistycznego. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- RUDNIK-KARWATOWA, Zofia, KARPIŃSKA, Hanna 2006: Słownik słów kluczowych językoznawstwa slawistycznego. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy [CD-ROM].
- RUDNIK-KARWATOWA, Zofia; MIKOS, Zenon; BOJAR, Jarosław 2007: Nowoczesny system informacji slawistycznej. Zadania, dotychczasowe wyniki i perspektywy, w: *Zagadnienia Informacji Naukowej* 90/2, s. 19–40.
- RZETELSKA-FELESZKO, EWA 1995: Wstęp, w: RUDNIK-KARWATOWA, Zofia (red.): *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1992*, Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, s.17–20
- SCHÖN, Franz 2006: Wegweiser zum Studium der Geschichte und Kultur eines kleinen Volkes. Die sorbische Bibliografie, w: SYRÉ, Ludger; WIESENMÜLLER, Heidrun (wud.): *Die Regionalbibliographie im digitalen Zeitalter. Deutschland und seine Nachbarländer*. Frankfurt/M.: Vittorio Klostermann 2006, s. 391–402.
- ŠĚN, Franc 2006: Serbska bibliografija – jeje stawizny, zaměry a perspektiwy, w: *Lětopis* 53/2, s. 3–14.
- ŠĚN, Franc 2014: Łužisko-serbska bibliografija – jeje stawizny a přichod, w: *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49, s. 99–107.

dr. Anja Pohončowa, wědomostna sobudźěłačerk Serbskeho instituta w Budyšinje (rěčespytny wotrjad)
Wito Bejmak, nawoda Serbskeje centralneje biblioteki/Serbskeho kulturneho archiwa při Serbskim instituće w Budyšinje

Serbski institut/Sorbisches Institut
Dwórnišćowa/Bahnhofstraße 6
D-02625 Budyšin/Bautzen